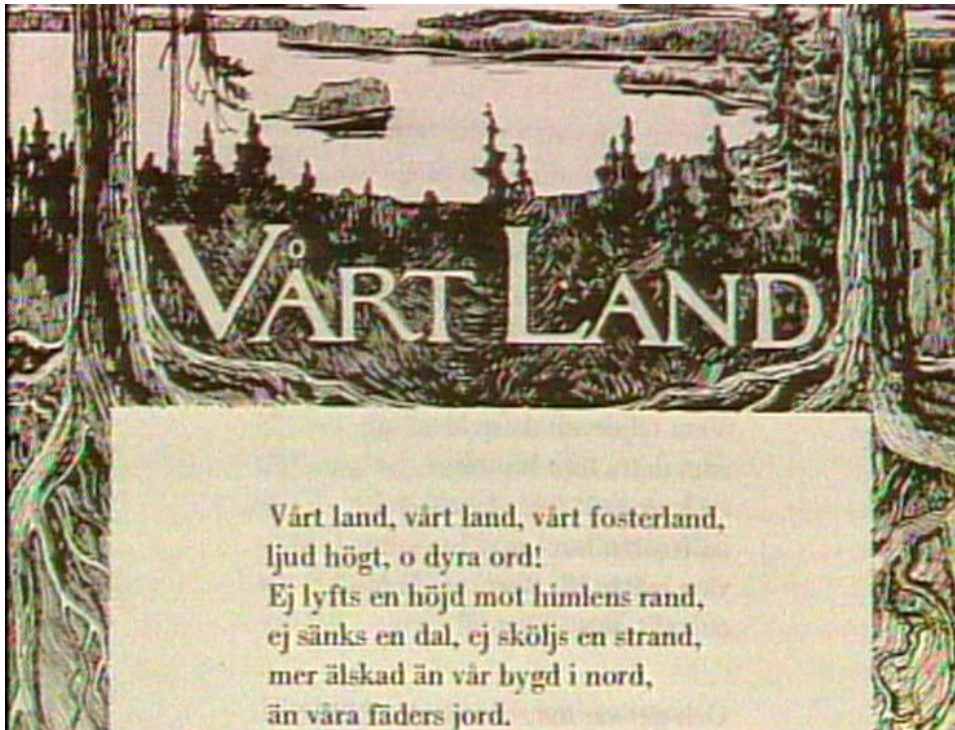

Varför firar vi Runebergsdagen den 5 februari?

Runeberg som privatperson

Johan Ludvig Runeberg föddes år 1804 i Jakobstad. Runebergsdagen firas den 5 februari, men det kan lika väl hända att han var född den 7 dagen. I kyrkoboken har prästen först skrivit att Johan föddes den 5 februari, men senare hade prästen ändrat datumet till den 7 i marginalen. Dopet ägde rum den 8 februari (vilket skulle ha varit sent om han skulle ha varit född den 5 dagen).¹

Pappan till Johan var sjökaptenen Lorenz Ulrik Runeberg och mamman Anna Maria, vars flickefternamn hade varit Malm. Eftersom pappan var sjökapten hade han besökt bland annat Stockholm och hämtat litteratur därifrån. En del menar också att mamman skulle ha varit bra på att berätta historier och berättelser, vilket kanske inspirerade unge Johan att börja skriva dikter. Johan gifte sig med sin syssling Fredrika Tengström år 1831. Paret fick åtta barn, varav sex överlevde barnaåren.

Som barn gick Johan Ludvig i Vasa trivialskola. År 1822 fortsatte han sina studier vid Kejsarliga akademien i Åbo och blev klar magister år 1827. (Ett år senare brann Åbo, varefter akademien fortsatte sin existens som *Kejsarliga Alexanders-Universitetet* i Helsingfors från och med år 1828.) År 1830 blev

¹ Se mera om det här på Vetamix sidor: <http://vetamix.yle.fi/media/13605>. I detta videoklipp förklaras mera om Runebergs födelsedag. Senast sedd 3.2.2011.

Runeberg docent i vältalighet vid universitetet i Helsingfors. I Helsingfors var Runeberg aktiv inom *Lördagssällskapet* där många samtida författare, bland annat Johan Vilhelm Snellman och Elias Lönnrot, var medlemmar.

Dels på grund av inkomstproblem grundade Runeberg tidningen *Helsingfors Morgonblad* år 1832. Efter att ha arbetat som journalist och författare fick han fem år senare ett lektorat i latin vid Borgå lyceum och flyttade dit. År 1838 blev Runeberg vigd till präst och år 1844 blev han professor. I samband med en skolreform år 1856 blev Runeberg av med professorstiteln, men ett år senare blev han teologie doktor.

Runeberg gillade jakt och fiske. År 1863 fick Runeberg ett slaganfall under en jaktfärd och var därefter oförmögen att göra kroppsligt arbete. År 1877 dog han i Borgå. Statyn som står i Esplanadparken i Helsingfors härstammar från år 1885.

Författaren

Runeberg är främst känd för sitt författarskap. År 1827 hade han blivit klar med *Elgskyttarne*, som enligt historieprofessor Matti Klinge skapade idén om "nationen Finland".² I sina övriga verk, bland annat *Fänrik Ståls Sägner*, utvecklade Runeberg vidare sin tanke om vad nationen Finland var. Även landets nationalsång *Vårt Land* är skriven av Runeberg. *Vårt land* sjöngs av studenter den 13 maj 1848 i Gumtäkt i Helsingfors under Floradagen, varefter sången, som var komponerad av Fredrik Pacius, blev senare uppfattad som nationalsång. I dag är Floradagen den 13 maj en nationell högtidsdag.

Professor Klinge menar att Runeberg först använde begreppet "Nord" då han skrev om "fäderneslandet". Begreppet "Finland" började förekomma från och med år 1841 i hans dikt *Julkvällen*. Därefter fortsatte Runeberg att använda begreppet Finland i *Vårt Land* och *Fänrik Ståls Sägner*. Därefter etablerades begreppet och idén om Finland för Runeberg.³

Den första delen av *Fänrik Ståls Sängers* kom ut år 1848. Samma år pågick det uppror i Europas huvudstäder mot de gamla monarkierna. Runeberg var inte så särskilt revolutionär i sitt författarskap, fastän Europa hade sitt "galna år" på gång. I den första delen av *Fänrik Ståls Sägner* beskrivs de finska landskapen och de olika folken i landet. I detta verk är det "idyllandskapet" eller *locus amoenus* som skildras. I den andra delen som kom ut 1860 var tonen mera patriotisk. Här beskrivs händelserna och

² Klinge 1986, 66–73. I kapiteln "Suomalaisuus alkoi Hirvenhiistäjästä" förklarar Matti Klinge saken mera ingående i verket *Senaatintorin sanoma*.

³ Klinge 2004, 11: "Runebergiltä kesti kauan ennen kuin hän löysi Suomi-ajatuksen suuren, eksplisiittisen, ohjelmallisen sanallisen ilmaisun, siitä huolimatta että keisari itse ja Runebergin tärkeimmät opettajat olivat selvästi viitoittaneet suunnan. Kauan hän puhui "Pohjolasta", *Nord*, nimenomainen käsite "Suomi" esiintyy ensimmäisen kerran 1841 *Jouluillassa*."

slagfälten i 1808-1809 års krig. I *Björneborgarnas marsch* nämns också slagfält från det trettioåriga kriget på 1600-talet, då Finland hade varit en del av Sverige.⁴

Den andra delen av *Fänrik Ståls Sägner* var därför mera ryssfientlig och Sverigeorienterad än den tidigare delen. Den tidigare delen var mera nyklassicistisk och romantisk med sina landskapsbeskrivningar och berättelser om landets olika befolkningsgrupper. Enligt Klinge hade Runeberg olika perioder i sitt diktande. När han var yngre var han ryssvänlig, konservativ och Sverigeorienterad, men senare och särskilt då andra delen av *Fänrik Ståls Sägner* kom ut år 1860 var han mera liberal och Sverigevänlig.⁵

Som ung diktare hade han goda kontakter till ryska författare. Han skrev också om Ryssland, exempelvis i dikten om *Nadeschda* (1840). Senare under sin författarkarriär blev han trots allt mera västorienterad och finskpatriotisk.⁶

Både ryssar och svenskar försökte få Runeberg att samarbeta för deras sak, men i båda fallen försökte Runeberg hålla sig till Finland. Oberoende av stormaktspolitiken ute i Europa beslöt Runeberg att i främsta hand utveckla finskhetstanken och definiera sig själv som finsk – varken svensk eller rysk.⁷

Runeberg anses vara den person som i främsta hand utvecklade tanken om Finland i diktform. Därför firas Runebergsdagen den 5 februari.

Källor

Klinge 1982, *Kaksi Suomea*, Keuruu 1982.

Klinge 1986, *Senaatintorin sanoma*, Keuruu 1982.

Klinge 2004, *Poliittinen Runeberg*, Juva 2004.

Videoklipp om Runebergs födelsedatum: <http://vetamix.yle.fi/media/13605>, senast sedd 3.2.2011.

Wikipedia: http://sv.wikipedia.org/wiki/Johan_Ludvig_Runeberg, senast sedd 3.2.2011.

Illustrationen är från Vetamix arkiv.

⁴ Klinge 1982, 126-142. I kapiteln "Runebergin kaksi isänmaata" förklarar Klinge mera om detta ämne i verket *Kaksi Suomea*.

⁵ Klinge 2004, 14-15.

⁶ Klinge 1982, 132.

⁷ Klinge 2004, 15: "Rajanveto ruotsalaisen ja venäläisen kulttuurin välillä oli koko ajan läsnä oleva ongelma, ja näiltä tahoilta tuli myös inspiraatiota ja mahdollisuuksia Runebergin elämään. Hän onnistui saamaan arvostusta molemmilta tahoilta, joskin myös kriittisiä ääniä kuului. Sekä Venäjä että Ruotsi halusivat voittaa hänet puolelleen, mutta hän antoi saman vastauksen, jonka hän oli oppinut jo alussa: kansallinen suomalainen kulttuuri, suomalainen isänmaa."